

Projekta „Medņu riestu telpiskā sadalījuma pašreizējā stāvokļa analīze un priekšlikumu izstrādāšana medņu riestu dzīvotņu apsaimniekošanai, balstoties uz riestu dzīvotņu analīzi”

2. etapa (2006. gada) rezultāti

**Helmutš Hofmanis
Latvijas Ornitoloģijas biedrība
2007. gada 25. janvāris**

Projekta vēsture

- 2001. un 2003. gadā Latvijas Ornitoloģijas biedrības veiktās medņu riestu inventarizācijas ietvaros, tika konstatēts, ka liels īpatsvars no apsekotajiem medņu riestiem ir sliktā stāvoklī – tie ir aizauguši ar pamežu, paaugu un otrā stāva eglēm.
- Par galveno izmaiņu cēloni uzskatāma 1950-1970. gados veiktā mežu meliorācija.
- Literatūrā nav datu par meliorācijas ietekmi uz medņu riestiem. Lai noskaidrotu tās ietekmi, bija nepieciešams veikt šo pētījumu.

Projekta vēsture

- 2003. gadā ar AS “Latvijas valsts meži” (AS “LVM”) finansiālu atbalstu tika veikts projekts „Meliorācijas ietekmes noskaidrošana uz medņu riestu dzīvotnēm un priekšizpēte riestu kopšanas rekomendāciju izstrādei”.
- Projekta hipotēze ir – ka riesti, kas meliorācijas ietekmes dēļ ir aizauguši ar pamežu, paaugu var būt uzlabojami iejaucoties mežsaimnieciski.
- Šī projekta laikā tika pētīti seši riesti.

Projekta vēsture

- Pēc projekta beigām, pasūtītājs AS “LVM” pamatoti aizrādīja, ka riestos ievāktā informācija atspoguļo tikai konkrētos objektus, nevis stāvokli Latvijā, tādēļ tika sagatavots projekta pieteikums, lai datu kopu papildinātu līdz apjomam, kas ļautu novērtēt stāvokli Latvijā kopumā t.i. veikt mērījumus vismaz 30 riestos.
- 2005. gada 14. martā tika parakstīts līgums par šī zinātniski pētnieciskā līgumdarba veikšanu.

Mērķi

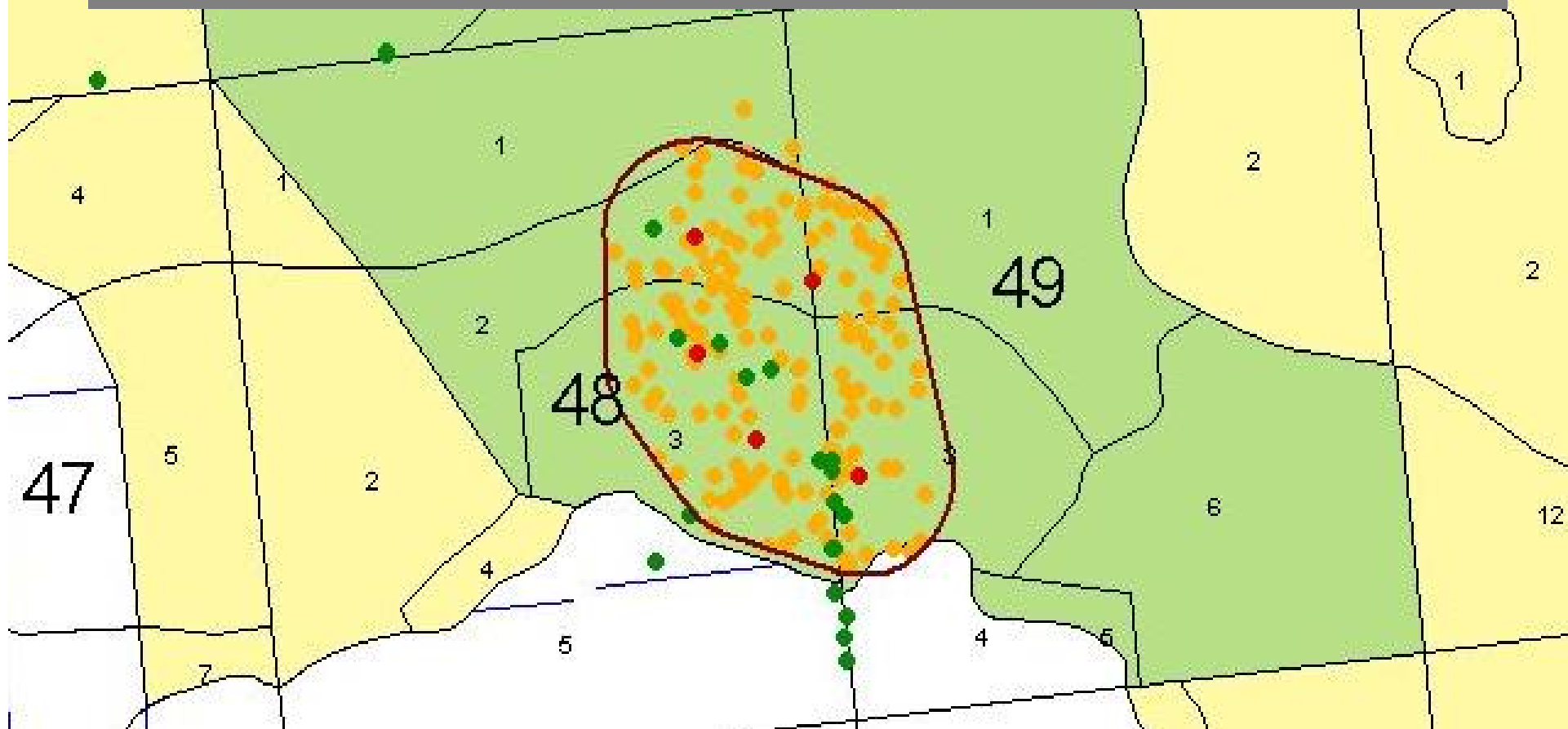
- Pētījuma mērķis ir noskaidrot medņu prasības pret riesta dzīvotni, analizējot to uzturēšanās un darbības likumsakarības riesta “telpā”.
- Tāpat plānots noskaidrot vai meliorācija izraisa mednim nelabvēlīgas izmaiņas mežaudzē:
 - Pameža, paaugas un puskrūmu saaugšana gar grāvjiem, izmainot riesta pārskatāmību;
 - Barības augu (spilves, mellenes, zilenes) daudzuma izmaiņas;
 - Izmaiņas pirmā stāva sastāvā un telpiskajā struktūrā.
- Balstoties uz pētījuma rezultātiem paredzēts izstrādāt priekšlikumus riestu apsaimniekošanai, kas samazinātu meliorācijas varbūtējo negatīvo ietekmi un uzlabotu dzīvotnes kvalitāti.

Metodika

- Visi 30 pētījumā iekļautie riesti pārstāv trīs kategorijas:
 - riesti, kuros nekādi nosusināšanas darbi nav veikti;
 - riesti, kur nosusināšana ir veikta ļoti nelielā apjomā un sen;
 - riesti, kuri visā to platībā ir nosusināti.

Kartējamās platības noteikšana (riests “Pārabaine” (mērīts 2003.g.))

- **Punkti:** zaļš – medņu darbība pavasarī; sarkans – poligona stūra punkti (kas vienlaikus ir speciālie parauglaukumi - riesta koki, pārošanās vietas u.tml.); oranža – nejauši izvēlētie parauglaukumi riesta dzīvotnes raksturošanai.
- **Brūnā līnija:** kartējamais poligons.
- **Krāsas:** zaļa - riesta mikroliegums; dzeltena – mikrolieguma buferzona

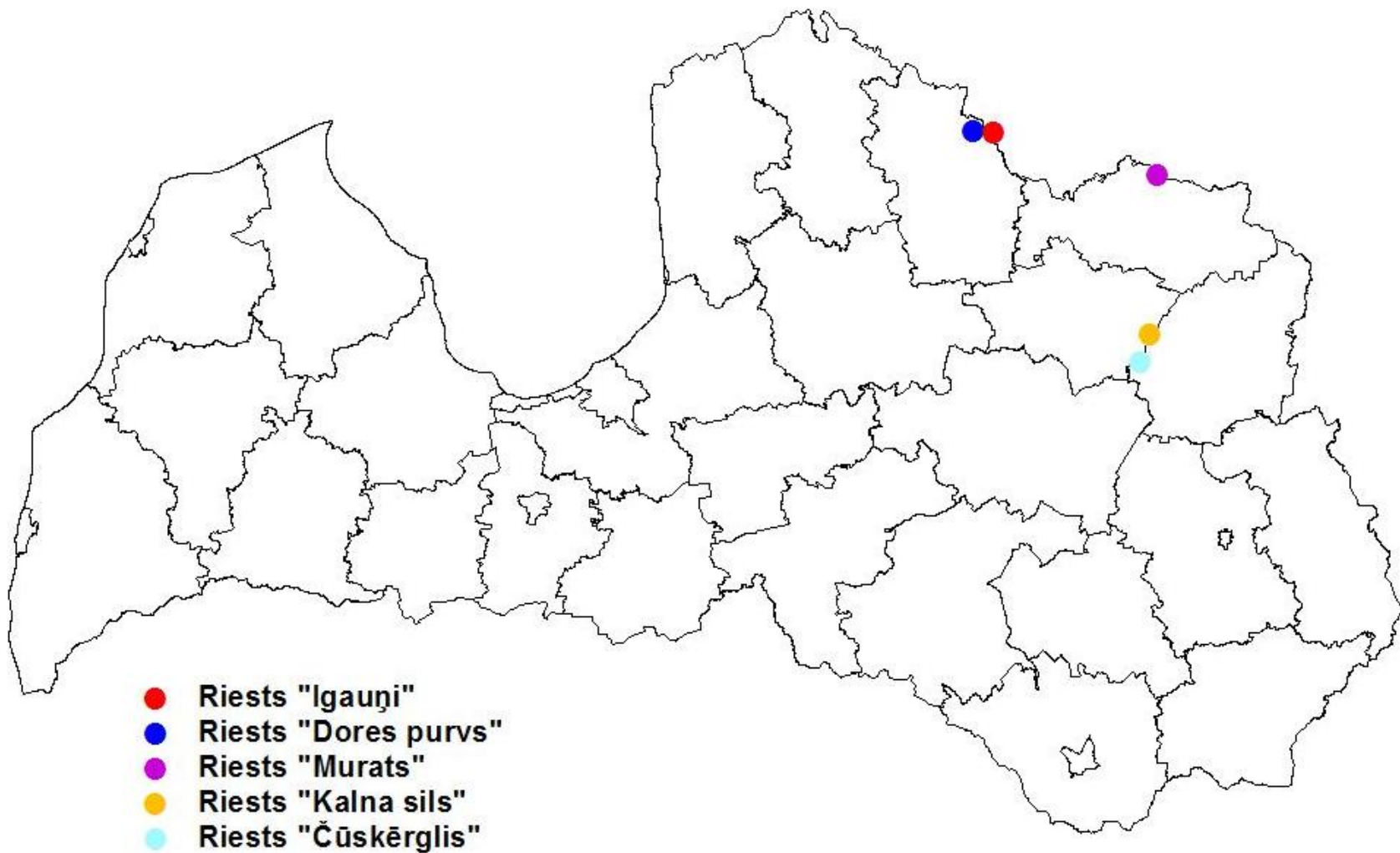
Parauglaukumi

- Parauglaukumu skaits tiek noteikts pēc kartējamā poligona platības, izvēloties 10 parauglaukumus katrā hektārā.
- Mērījumi tiek veikti 10 m² lielos riņķveida parauglaukumos (pa diametru nejauši izvēlētā virzienā).
- Parauglaukumos tiek ievākti dati par veģetācijas sastāvu.
- Tiek reģistrēti dažādi zemes stāva struktūras elementi (ciņi, izgāztas koku saknes, bedres u.tml.).
- Parauglaukumā ietilpstošajiem kokiem tiek mērīts augstums, caurmērs un vecums
- Katrā parauglaukumā tiek mērīts mežaudzes šķērslaukums.

2006. gada rezultāti

- 2006. gadā bija paredzēts mērīt piecus riestus Austrumlatvijas mežņu populācijas daļā.
- Tika uzņēmēti četri riesti – „Igauņi”, „Dores purvs”, „Murats” un „Čūskērglis” –, no kuriem trīs („Dores purvs”, „Murats” un „Čūskērglis”) atbilst kategorijai „Nemeliorets”, bet ceturtais kategorijai „Meliorēts”.
- Piektajā riestā “Kalna sils” ir uzskatēti 100 parauglaukumi (kopējais mērāmo parauglaukumu skaits – 510), bet laika apstākļu dēļ darbi netika pabeigti.

2006. gadā mērīto medņu riestu ģeogrāfiskais izvietojums

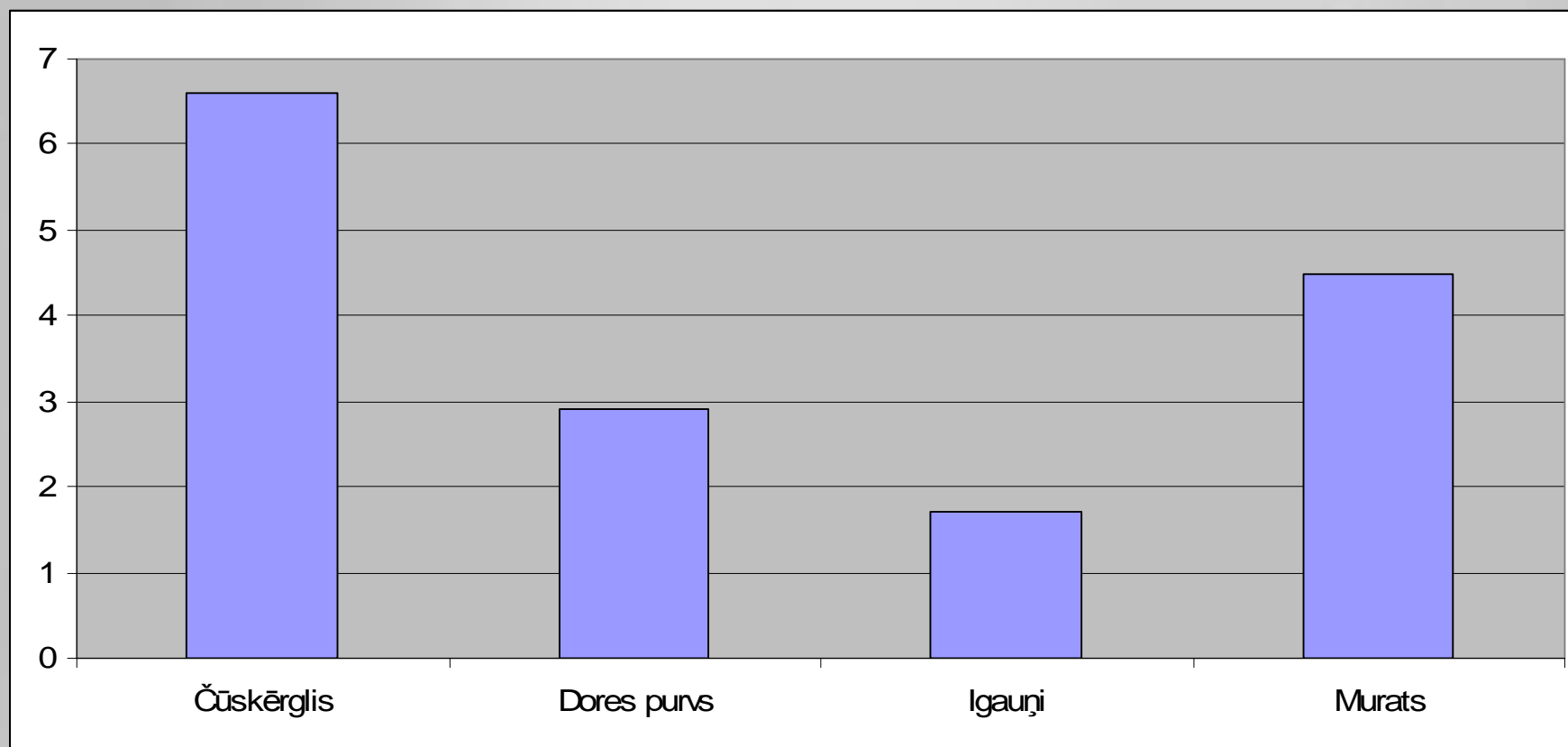

Rezultāti

- Projekta uzstādījumā ir paredzēts, ka pavasarī, rieta laikā tiek apsekoti vismaz 15 rieta. 2006. gadā tika apsekoti 18 rieta, no kuriem 12 rietaos reģistrēti 39 speciālie parauglaukumi (koki, kuros dziedājuši medņi, medņu pārošanās vietas u.c.).
- Katrā rieta ir jāuzmēra vismaz 200 parauglaukumi. Uzmērīto parauglaukumu skaits 2006. gadā (ietverot 100 uzmērītos parauglaukumus rieta “Kalna sils”) ir 1077 parauglaukumi.

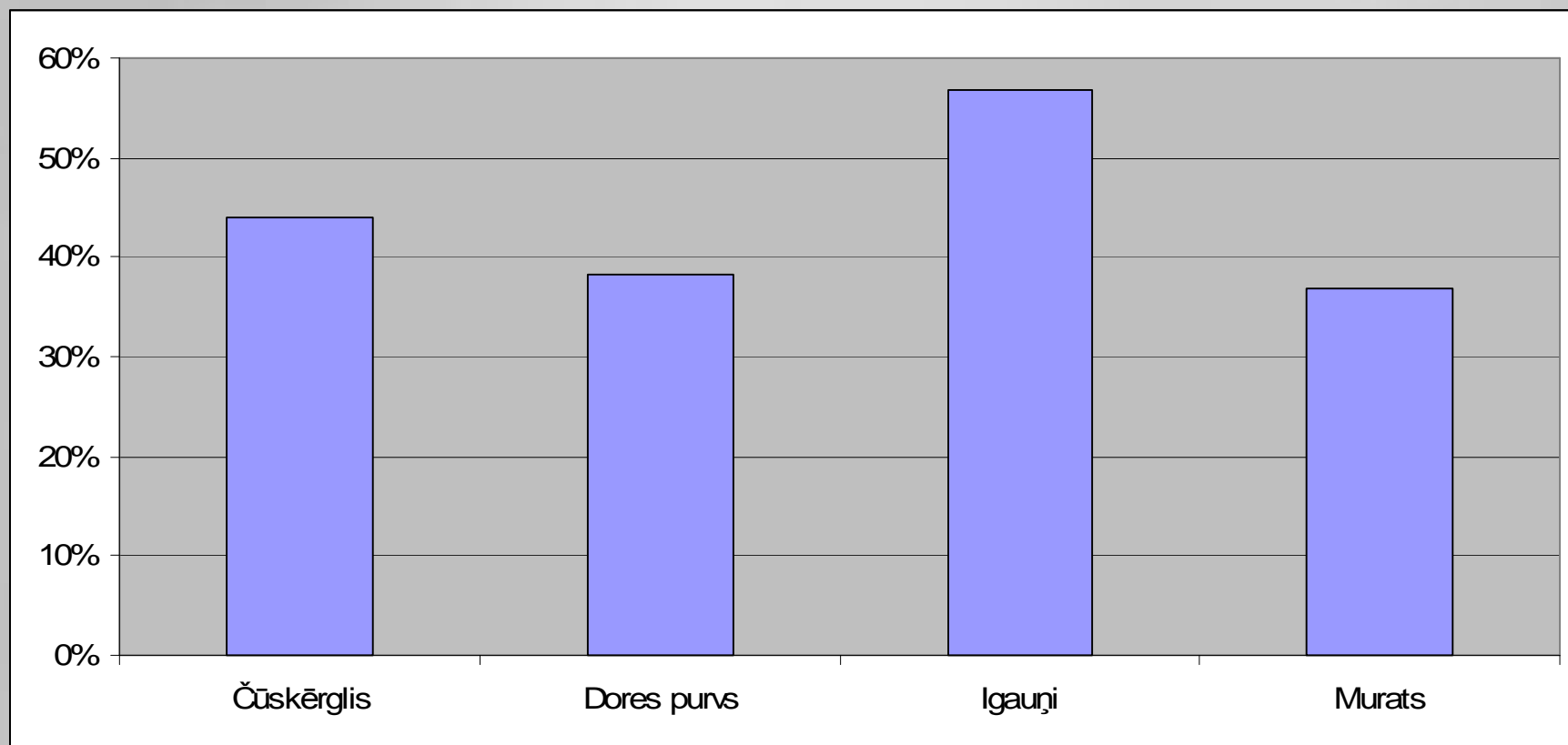

Medņu vistām pirms dēšanas perioda svarīgs barības augs ir spilves, tāpēc atsevišķi tika uzskaitīti spilvju ceri. Starp mērītajiem riestiem visvairāk spilvju ceru ir riestā „Čūskērglis”, bet vismazāk – meliorētajā riestā „Igaunī”.

Vidējais spilvju ceru skaits parauglaukumā

Svarīgi medņu barības augi ir mellenes un zilenes. Kā redzams šajā attēlā, tad visbiežāk mellenes sastopamas riestā „Igauņi”. Lai gan šis ir vienīgais meliorētais riests, lielāko riesta daļu aizņem minerālaugsnes, kuru veģetāciju purvā veiktā meliorācija neietekmē tik izteikti.

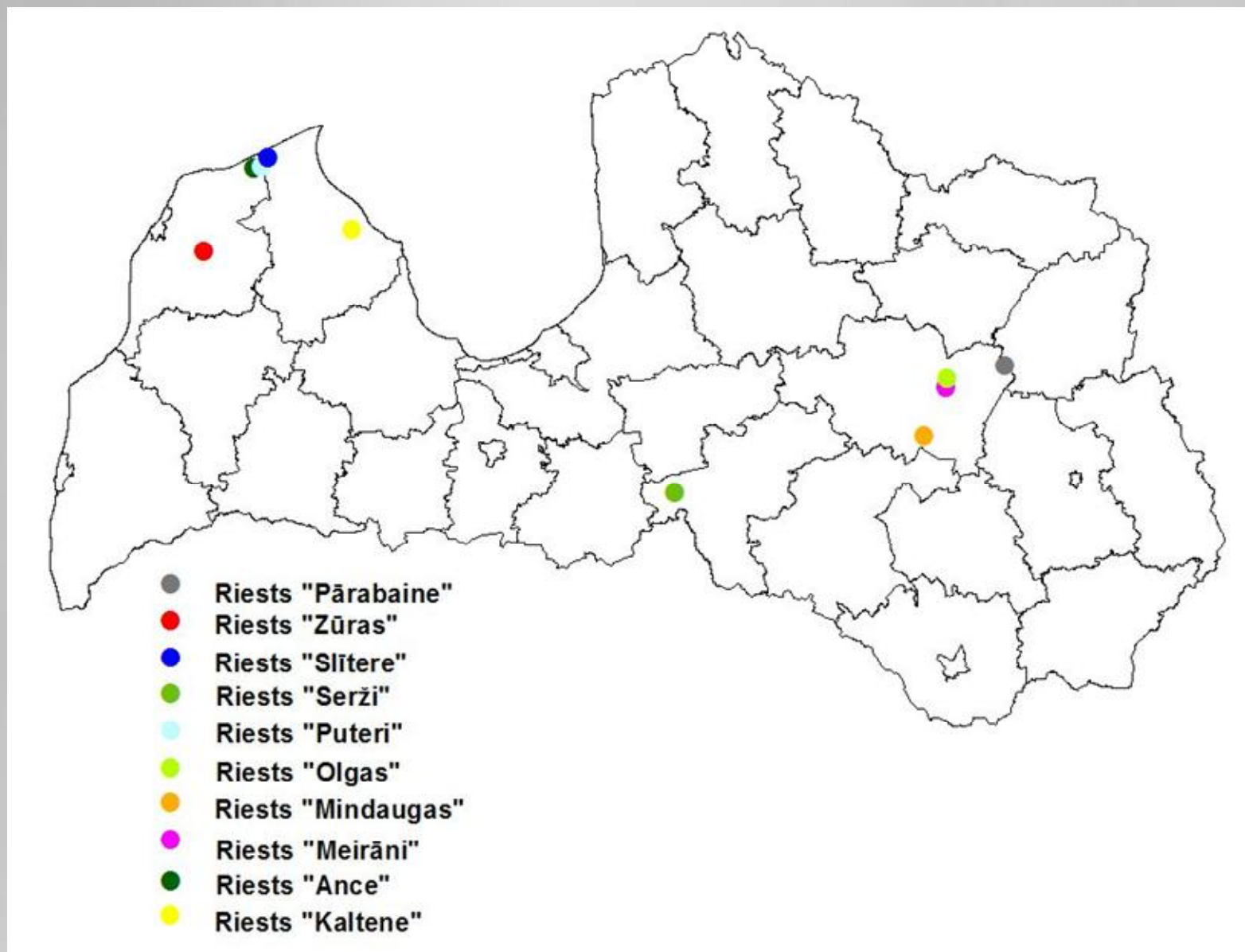

Parauglaukumu, kuros sastopamas mellenes un/vai zilenes, procentuālais īpatsvars

2003. un 2005. gadā iegūto datu izvērtēšana, nosakot medņu izvietojuma likumsakarības riesta dzīvotnē

- Veids, kā noskaidrot medņu izvietojuma likumsakarības riestā, ir speciālos parauglaukumus (vietas, kur konstatēta medņu darbība) salīdzināt ar fona situāciju – nejaušajiem parauglaukumiem.
- 2006. gadā bija paredzēts veikt analīzi izmantojot desmit 2003. un 2005. gadā mērīto riestu datus.
- Nelielā speciālo parauglaukumu skaita dēļ (dati ir par 59 speciālajiem parauglaukumiem, taču tie sadalās starp dažādām kategorijām – riests kokā, darbība uz zemes utt., kas ir jāanalizē atsevišķi), šobrīd iegūt ticamus rezultātus par medņu prasībām pēc riesta dzīvotnes vēl nav iespējams.

2003. un 2005. gadā mērīto riestu ģeogrāfiskais izvietojums

Secinājumi

- 2003. un 2005. gadā iegūtais datu apjoms nav pietiekams, lai statistiski droši raksturotu medņu izvietojuma likumsakarības riesta dzīvotnē:
 - Tomēr novērojumi liecina, ka riestošanai uz zemes medņi izvēlas klajākas vietas nekā vidēji pieejams;
 - *Dziedamkoki* parasti ir vecāki koki ar gariem zariem dažādu klajumu malās;
 - Liela nozīme ir reljefam.
- Pilnvērtīga datu analīze būs iespējami tikai pēc visu 30 riestu uzmērīšanas.

Pateicības

Pētījumā iekļauto medņu riestu apsekošanā pavasarī piedalījās: Agnese Balandiņa, Arnis Bērziņš, Jānis Bētiņš, Ivars Brediks, Laura Greitjāne, Sandra Ikauniece, Jānis Jansons, Mairis Kārkliņš, Renāte Kārkliņa, Edvarts Krakts, Jānis Ņuže, Līga Laurenoviča, Daina Leimane, Elīna Ņihačeva, Ivars Linde, Ainārs Loks, Ilona Medne, Maija Medne, Aivars Petriņš, Ilze Putra, Valters Pranks, Uģis Strazds, Gunta Strode, Guntārs Svārups un Mārtiņš Vimba.

Atbalstu lauku darbos ir snieguši Inga un Aivalds Bergi, Uģis Bergmanis, Deniss Krompāns, Ainārs Loks, Artūrs Luksts, Harijs Meiers un Viktors Sidorovs.

Riestu uzmērīšanā neatsveramu ieguldījumu ir snieguši *Roberts Matisons* un *Andris Vaiders*, par ko viņiem liels paldies!

Paldies Viesturam Ņerum un Jānim Reihmanim par palīdzību un konsultācijām atskaites sagatavošanas laikā.

Paldies par uzmanību!

